

Circulaire grondstoffen in diervoeders - Resultaten uit de proeftuin in de Regio Deal Foodvalley

Herman Vermeer en Ingrid de Jong, Wageningen Livestock Research

18 maart 2025, NVTL jaarcongres, Dronten

2020 - 2024

Regio Deal Foodvalley I

Sneller naar duurzame en gezonde voeding

Samen leren en experimenteren

KENNIS

Emissiereductie

Nieuwe agrarische verdienmodellen

Goede leefstijl als preventie

Gedeelde apparaten en faciliteiten

Oogst Regio Deal Foodvalley

Food Academy Nijkerk

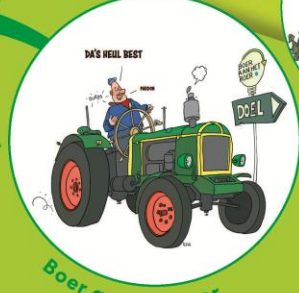
Goede voeding in de zorg

Gezondere eetomgeving

Bodem en waterkwaliteit

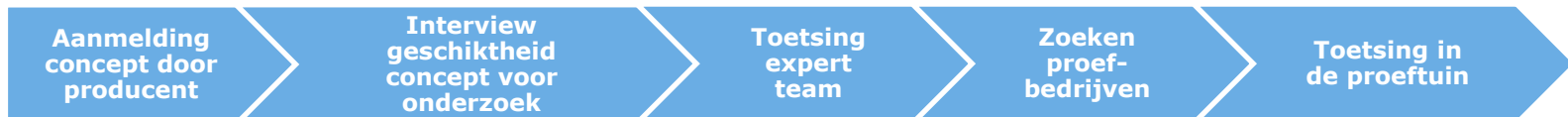

Boer aan het roer

Doelstelling circulair veevoer

- Onderzoek naar haalbaarheid van circulaire ingrediënten in veevoer, d.w.z. regionale reststromen en alternatieve eiwitbronnen:
  - Effecten op dierenwelzijn en productie
  - Regionale reststromen en bijproducten
  - Effecten op welzijn van melkgeiten, vleeskuikens, leghennen, zeugen, biggen en vleesvarkens
  - Toepassen van nieuwe sensortechnologie t.b.v. meten van dierenwelzijn

Welke concepten zijn getoetst?

vleeskuikens

Tarwegistconcentraat + insecten
2 praktijkbedrijven + 1 proefbedrijf

leghennen

Dierlijk eiwit (VDE/PAP) + insecten
3 praktijkbedrijven + 1 proefbedrijf

geiten

TGC, Grassa en Geitenbrij (diverse
restproducten)
5 praktijkbedrijven

varkens

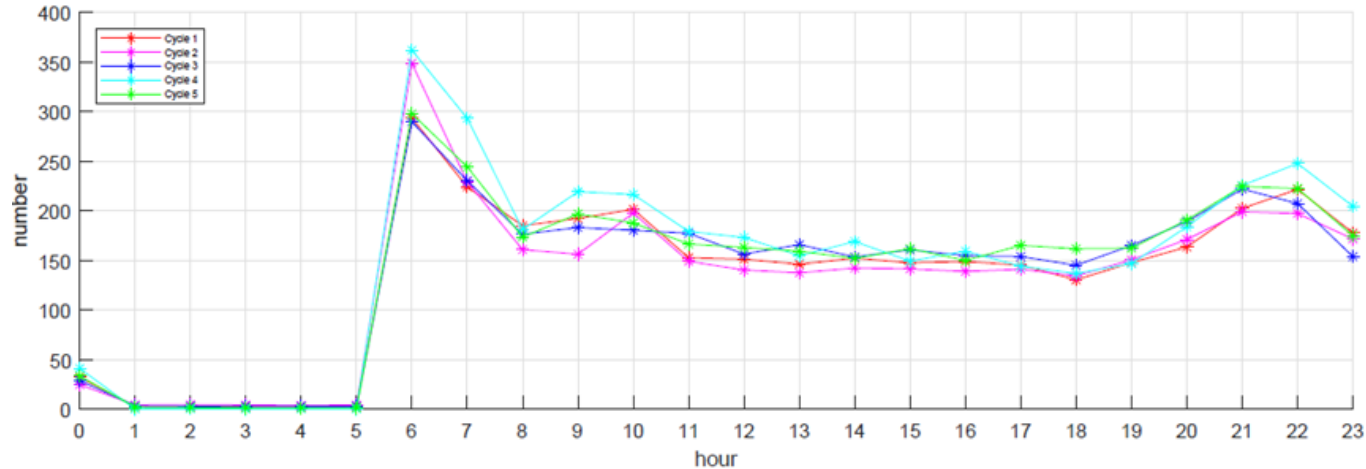
Bakkerijrestproducten + insecten
5 praktijkbedrijven + 1 proefbedrijf

Tarwegistconcentraat (TGC) voor vleeskuikens

- Vervanging deel van niet duurzaam eiwit in voer
- In de praktijk (nog) lastig te realiseren i.v.m. installatie mengen TGC met droge kruimel, nieuwe toepassing product
- Kleinschalige test bij Aeres in Barneveld (6 rondes, waarvan 1 test en 5 proefronden, per ronde 1 controle en 1 proefhok) met 10% TGC bijgemengd op drogestof basis
- Meten van productie, welzijnsindicatoren en eetgedrag m.b.v. RFID en antennes onder de voerpannen

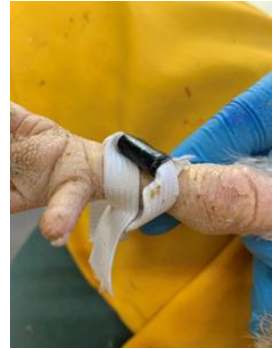

Inzicht in maaltijdpatronen m.b.v. RFID

donker

Verdeling maaltijden over de dag,
per ronde (gemiddeld over
controle en proefgroepen)

Leghennen: Processed Animal Proteins (PAP's)

- Voer met Pork meal (58/60% RE) voor leghennen
- Duurzame eiwitbron
  - Vervangen van Soja
  - Reductie van CO₂-Footprint tot **40%**

- Theorie:
  - Verbeterde darmgezondheid
+ niet fermenteerbare koolhydraten (NSP's)
  - Reductie in kannibalisme
  - Lagere wateropname
↑strooisel, ↓FPL en ↓infectiedruk

Proef 1: Poultry Innovation Lab

- 2 groepen van 500 bruine leghennen
- Controle: regulier dieet zonder PAP's vs een diëet met een hoge inclusie (7,5%) van PAP's
- 27 tot 64 weken leeftijd
- Prestatie en welzijnsparameters

Resultaten

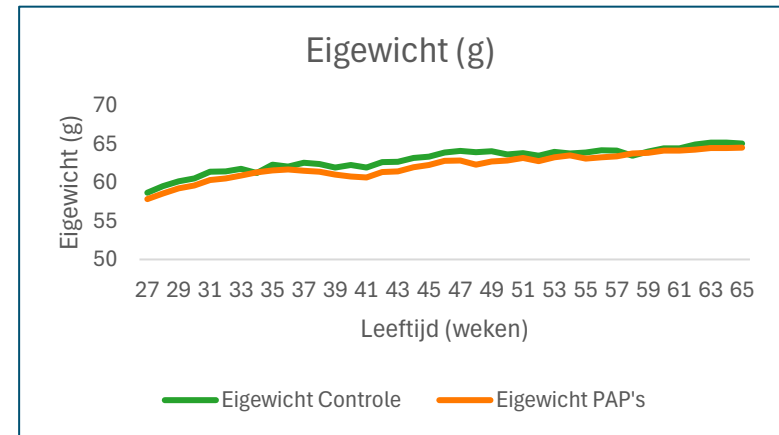
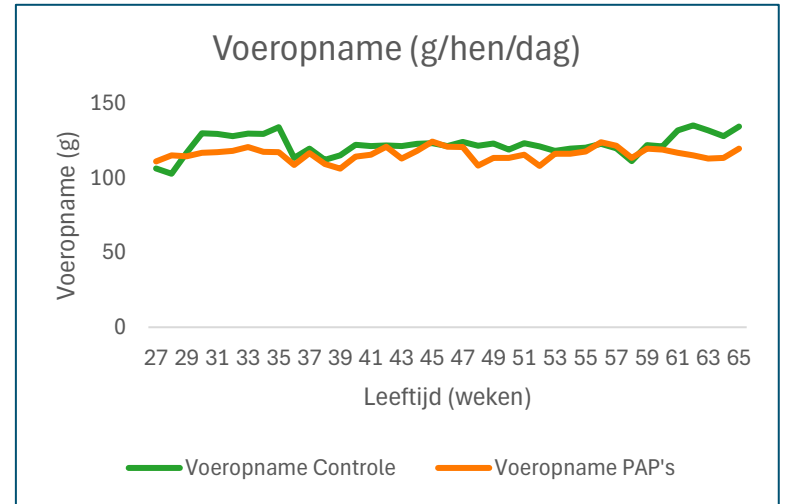
- **Productie parameters**

lagere voeropname, lager eigewicht

- Kannibalisme

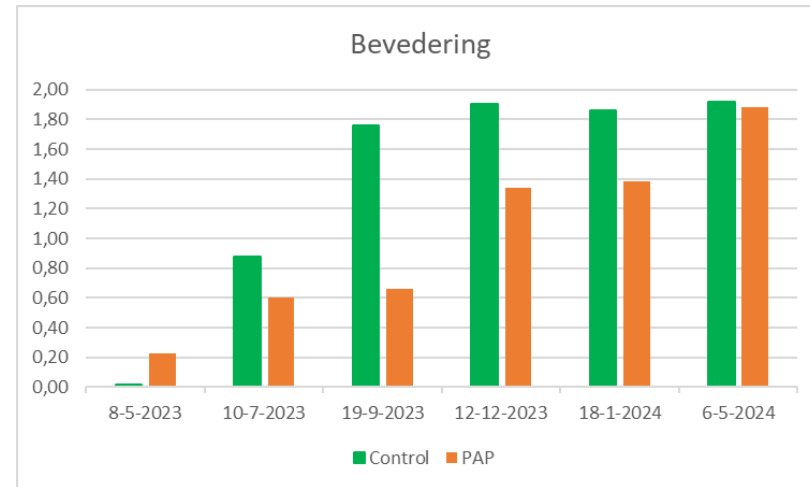
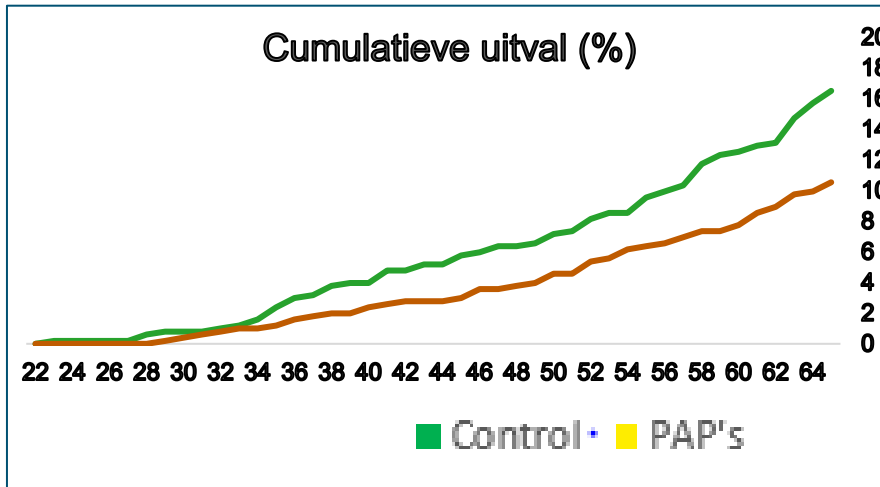
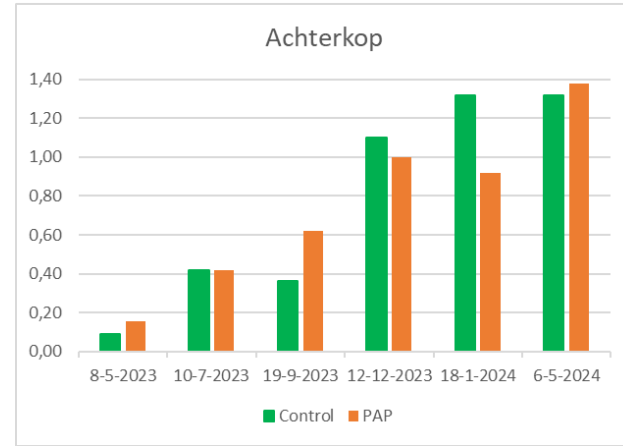
- Uitval

- Bevedering

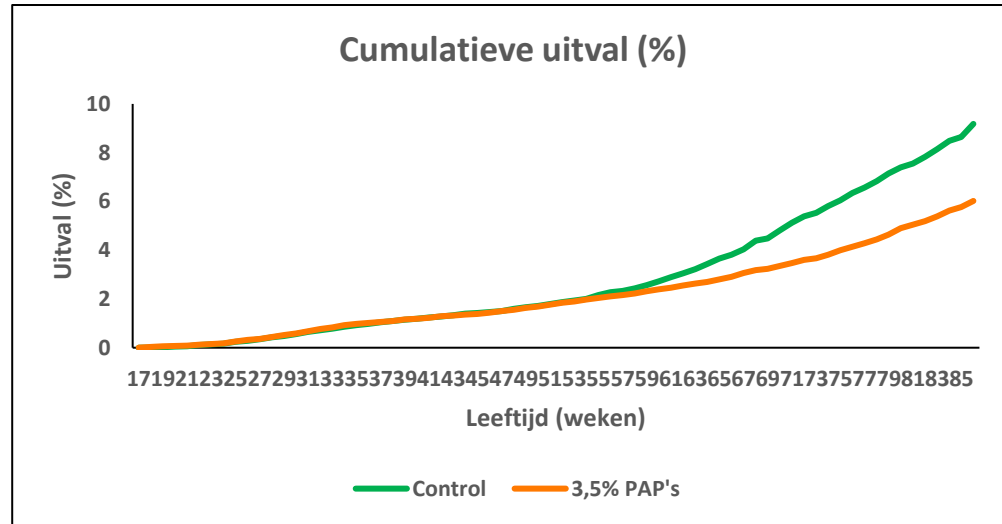
Resultaten – Productie en Uitval

- Geen verschil in productie
- **Kannibalisme**
- **Uitval**
- **Bevedering**

Proef 2: PAP's in de praktijk

- 2 groepen van 30.000 bruine hennen in identieke stallen
- Geen PAP vs 3,5% PAP
- Van 53 to 85 weken leeftijd
- Geen verschil in productie, wel in uitval:

Circulaire veevoerconcepten als hoogwaardig voer voor **melkgeiten**

- Vervanging van:
  - Krachtvoer
  - Soja
  - Producten geschikt voor humane consumptie
- Effect op productie, diergezondheid en dierwelzijn
- Meer circulair veevoer voor melkgeiten

Tarwegistconcentraat (TGC)

Ontsloten gras (Grassa)

Geitenbrij

Droge en natte bijproducten

Waarnemingen:

- Voeropname (vooraf smaaktest)
- Productie
- Gezondheid en welzijn

Proefopzet

- Twee vergelijkbare groepen
  - Leeftijd
  - Productie
- De proef bestaat uit:
  - Opbouwfase (2-3 weken)
  - Daadwerkelijke proef (10 weken)
- Waarnemingen:

Voeropname

- KG gevoerd
- KG restvoer

Voeranalyses

- Vers voer
- Restvoer
- Schudbox

MPR

- Melkgift
- Eiwitpercentage
- Vetpercentage
- Ureum
- Lactose

Melkgift

- Groepsniveau
- Tussen de 130 en 400 per groep

Welzijnsmetingen

- Soepele gangen
- Afwijkend beenwerk
- Bevuiling achterhand
- Gezond uier
- Mestconsistentie
- Conditie (UU)
- Vachtconditie (UU)

Bijzonderheden

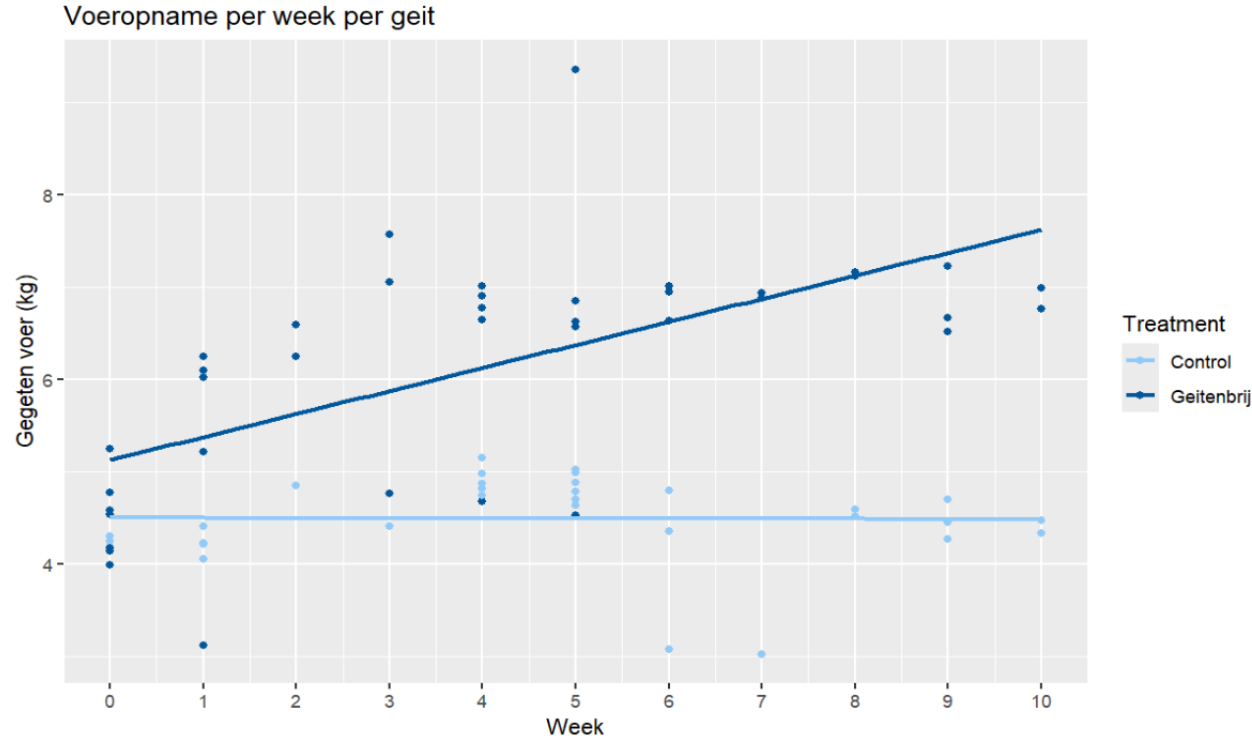
- Uitval
- Medicatiegebruik

Resultaten geitenbrij

- Weinig verschillen
- mestconsistentie

Voeropname geitenbrij:

- Geitenbrij: 6.15 kg
- Controle: 4.50 kg

Conclusie

- Voeropname goed bij alle drie de innovaties
- Geen tot weinig verschil productie en welzijn
- Circulariteit neemt toe
- Positieve feedback geitenhouders

- Praktijkproeven verlopen vaak anders dan verwacht
  - Verschillen tussen bedrijven
  - Aanpassingen op het bedrijf?

Varkens: Bakkerijbijproducten en Meelwormen

- Bedrijf 1 – Bakkerijbijproducten (640 gesp big)
- Bedrijf 2 – Bakkerijbijproducten (1120 gesp big)
- Bedrijf 3 – Levende meelwormen (320 bio vleesv)
- Bedrijf 4 – Levende meelwormen (400 bio vleesv)
- Bedrijf 5 – Ingemengde meelwormen (500 vleesv)
- Voeropname, Gewichten, Slachtdata, Gedrag, Gezondheid

Bakkerijbijproducten in plaats van granen

- Powerbanket van Nijsen (koekjes, brood, deeg, ...)
- Door ABZ Diervoeding in het speen-, biggen- en startvoer verwerkt
- Alle granen behalve gerst eruit => 35% Powerbanket erin
- Graan van ca 60% naar ca 30% (alle tarwe eruit)
- Graanbijproducten (rc) erbij om energie gelijk te houden

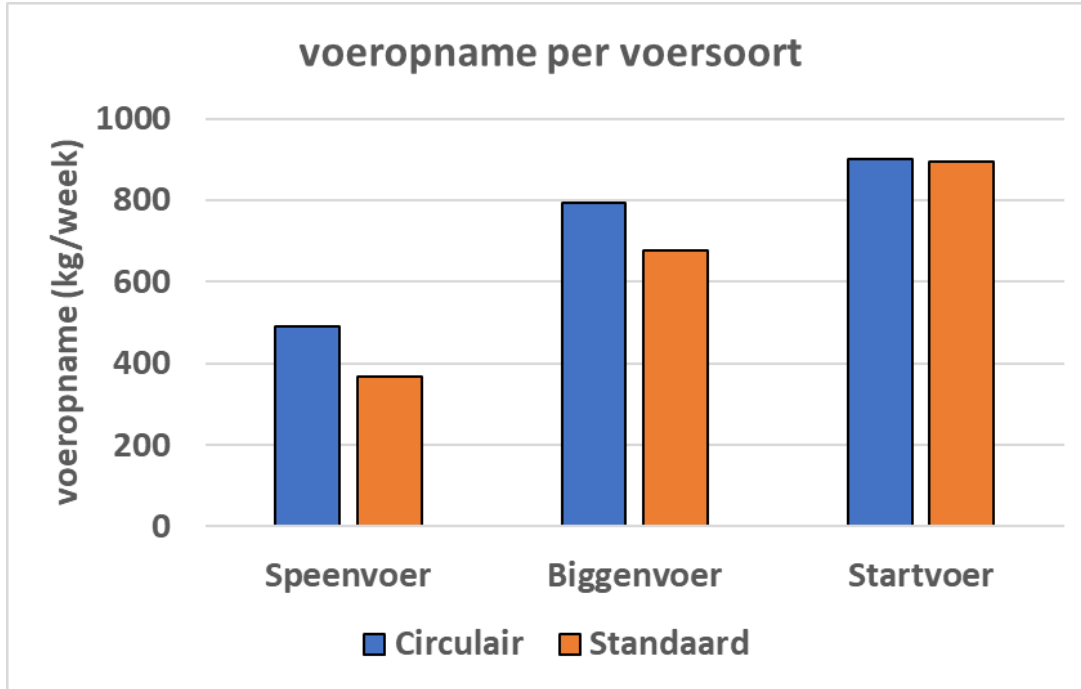
ABZ
DIERVOEDING

Resultaten gespeende biggen per biggenvoeder

	Standaard	Circulair	Signif. (P)
Speengewicht (kg)	7.66	7.44	0.386
Verplaatsgewicht bij opleg (kg)	8.26	7.64	0.021
Aflevergewicht (kg)	25.50	26.05	0.475
Groei in biggenstal (kg/d)	423	451	0.022
Voeropname per hok (kg)	255	275	0.032
Gemiddelde voeropname (g/big/d)	627	673	0.032
Voederconversie (voer/groei)	1.49	1.49	0.858

Keuzeproef: voorkeur voor circulair of gangbaar

Conclusies

- 35% bakkerijbijproducten in het voer ter vervanging van granen heeft geen negatieve invloed op de technische resultaten
- De biggen lijken voorkeur te hebben voor circulair voer in de eerste weken na spenen
- Er zijn geen verschillen in gedrag en gezondheid gevonden

Levende meelwormen voor biologische varkens

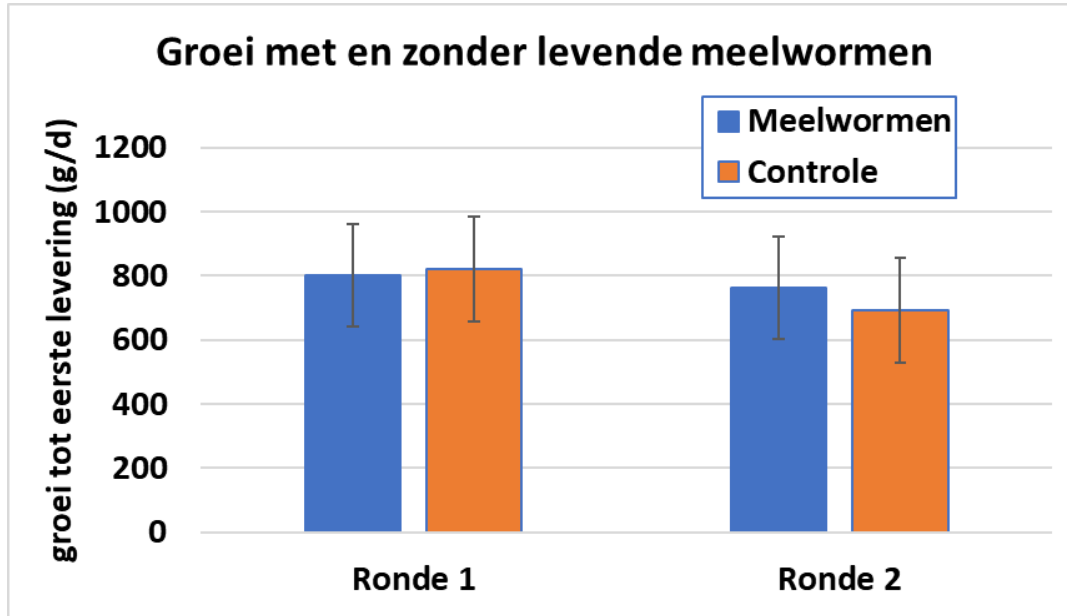
Gewicht en groei tot 60 kg

	Controle	Meelworm
Aantal varkens (20 hokken)	159	160
Gewicht opleg (kg)	22.31	22.53
Gewicht verplaats (kg)	58.94	63.07
Groei 22-60 kg (g/d)	700.5	744.5

Gedragswaarnemingen levende meelwormen - 1

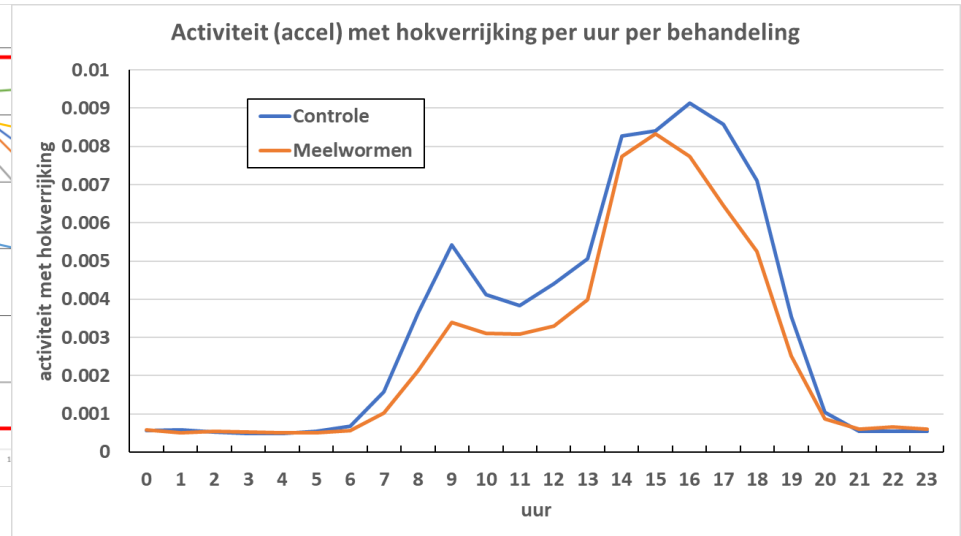
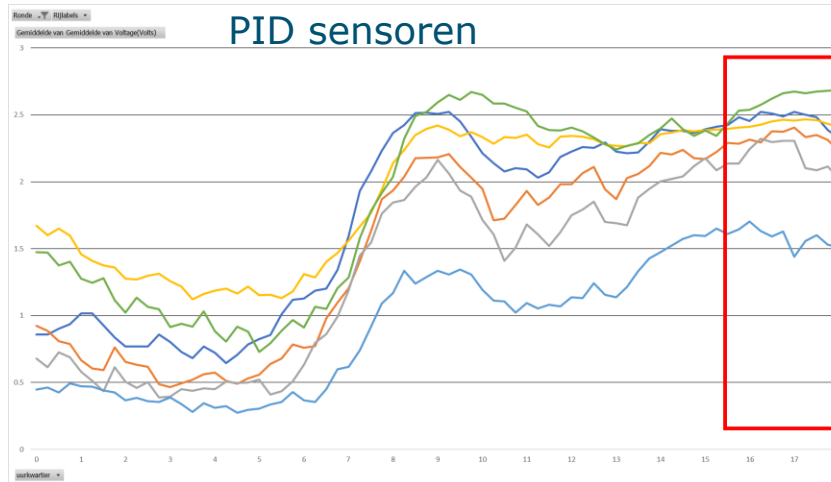
Voormest		Afmest		
Controle	Meelworm	Controle	Meelworm	
0.9%	1.1%	1.6%	0.9%	Negatief sociaal gedrag, inclusief vluchtgedrag
0.8%	0.5%	0.8%	1.0%	Positief sociaal gedrag
17.0%	16.4%	13.3%	10.0%	Exploreren hok (vloer, wand, hokinrichting behalve hokverrijking)
12.4%	19.1%	6.9%	6.5%	Exploreren hokverrijking (incl stro, meelw.)
12.3%	10.8%	18.9%	17.2%	Ander actief gedrag
56.6%	52.1%	58.5%	64.4%	Rust (bewegingsloos liggen)

Levende meelwormen bedrijf 2

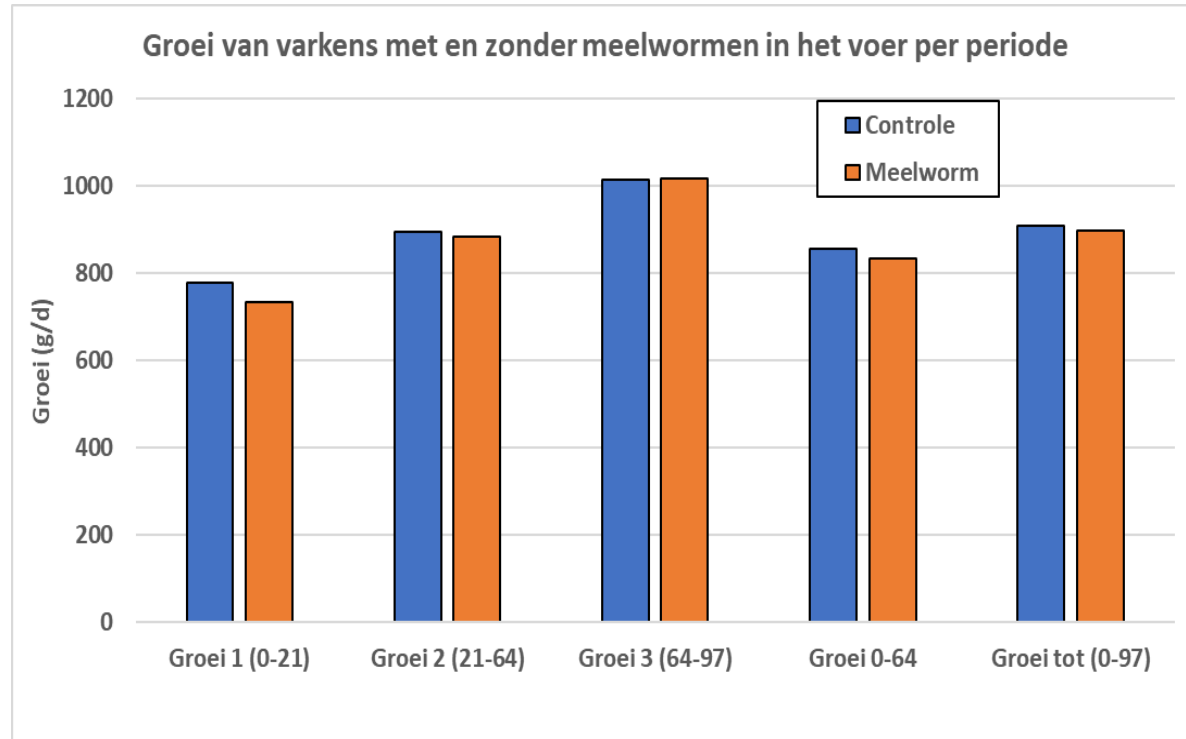
Sensortechnologie: lopend onderzoek

- Videobeelden met AI analyseren
- Passieve Infrarood sensoren om activiteit te meten
- Accelerometers aan hokverrijking om specifieke activiteit te meten

Ingemengde meelwormen in het mengvoer

- 1 ronde 500 varkens
- 24 hokken met
- 12 voerbakken
- Startvoer 5% MW
- Groeivoer 5% MW
- Afmestvoer 1% MW

Conclusies meelwormen voor varkens

- Levende meelwormen zijn attractieve hokverrijking
- Ook in koude periode waarbij de meelwormen nauwelijks bewegen
- Geen verschillen in technische resultaten en gezondheid te zien
- Gedrag: geen verschil sociaal gedrag, wel in exploratief gedrag
  - Meelwormmeel in vleesvarkensvoer wordt goed opgenomen
  - Geen betere technische resultaten
  - Geen verschillen in gedrag
  - Kostprijsverhogend

Dank voor uw aandacht!

herman.vermeer@wur.nl

Video's over de concepten:

<https://boeraanhetroer.nl/circulair-veevoer/>

